

Magdalena Mielus

"Wywiad i kontrwywiad XXI wieku", Andrzej Żebrowski, Lublin 2010 : [recenzja]

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Politologica 8, 206-208

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia Politologica VIII (2012)

RECENZJE

**Andrzej Żebrowski, *Wywiad i kontrwywiad XXI wieku*,
Wydawnictwo Wyższej Szkoły Ekonomii i Innowacji w Lublinie,
Lublin 2010, s. 384**

Pojęcie wiedzy w sposób naturalny kojarzy się z pojęciem prawdy. [...] Próba oderwania wiedzy od prawdy pozbawiałaby ją najistotniejszego jej momentu i czyniłaby ją czymś pustym; i niejasne byłoby wtedy, co to znaczy w ogóle wiedzieć, jeśli wiedzieć to nie tyle, co znać prawdę. Jedno nie jest definicją drugiego, raczej oba są pierwotnymi pojęciami powiązаныmi ze sobą w sposób istotny. Znać coś, to znać prawdę o tym czymś¹.

„Według klasyków filozofii prawdą myśli jest jej zgodność z rzeczywistością, natomiast oponenti twierdzą, iż prawdą jest zgodność myśli z ostatecznymi i nieodwołalnymi kryteriami”². Niezależnie jednak od definicji prawdy znajduje uzasadnienie rozwijanie poznania we wszelkich obszarach aktywności człowieka. Jeden z takich obszarów porusza Profesor Andrzej Żebrowski w książce zatytułowanej *Wywiad i kontrwywiad XXI wieku*.

W obliczu złożoności i przenikania się różnych sfer otaczającej nas rzeczywistości istotne jest poznawanie jej w różnych ujęciach. Niniejsza publikacja jest oryginalnym opracowaniem powstałym w wyniku rzetelnego procesu naukowego. Stanowi bogate źródło wiedzy, której podstawą jest zarówno studium teoretyczne, jak i praktyczne o roli wywiadu i kontrwywiadu w XXI wieku.

Powodem podjęcia przez autora tematu były istniejące zagrożenia asymetryczne, a także przewartościowania w środowisku bezpieczeństwa międzynarodowego i narodowego po rozpadzie bipolarnego podziału świata. Wymienione okoliczności „wymagają ze strony uprawnionych podmiotów politycznych i wojskowych poszukiwania nowej formuły bezpieczeństwa i zarządzania wywiadem i kontrwywiadem, tak cywilnym, jaki i wojskowym”³.

Autor okazuje się świetnym znawcą tematu i porusza problemy będące wynikiem jego wieloletnich badań, w ramach których przywołuje sytuacje mogące nasuwać czytelnikowi pytanie: Czy służby specjalne są w stanie progresu czy regresu? Szczególną uwagę zwraca na istotne fakty rzutujące na działalność służb specjalnych, jak np.:

¹ H. Buczyńska-Garewicz, *Kilka uwag o kwestii prawdy*, [w:] A. Motycka (red.), *Wiedza a prawda*, Warszawa 2005, s. 50.

² H.G. Adamkiewicz-Drwiłło, *Współczesna metodologia nauk ekonomicznych*, Toruń 2008, s. 23.

³ A. Żebrowski, *Wywiad i kontrwywiad XXI wieku*, Lublin 2010, s. 10.

- upolitycznienie służb wywiadu i kontrwywiadu,
- wykorzystywanie ich jako pozaprawnego lub niezgodnego ze standardami instrumentu sprawowania lub utrzymania władzy,
- ujawnienie kierunków pracy, obszarów zainteresowania, zasobów informacyjnych i osobowych przez uprawnione podmioty polityczne na podstawie przyjętych w tym celu regulacji prawnych.

Autor w sposób usystematyzowany prezentuje tematykę związaną z wywiadem i kontrwywiadem w XXI wieku. Rozdział pierwszy zawiera wprowadzenie do tematu służb wywiadu i kontrwywiadu jako przedmiotu badań. Rozdział drugi dotyczy asymetrycznego środowiska międzynarodowego jako miejsca powstawania i występowania zagrożeń. W rozdziale tym opisano współczesne środowisko bezpieczeństwa, a także scharakteryzowano zagrożenia asymetryczne. Rozdział trzeci zawiera opis strategii działania organizacji międzynarodowych, strategii narodowej, wywiadu i kontrwywiadu, strategii walki z terroryzmem, postawiono w nim także pytanie: czy tworzenie strategii sprzyja osiągnięciu sukcesu, czy porażki? Kolejny rozdział zawiera charakterystykę elementów składających się na zarządzanie strategiczne służbami wywiadu i kontrwywiadu, są to m.in.: zadania, struktury, myślenie strategiczne i intuicja oraz realizacja funkcji kierowniczych. Tematyka dotycząca systemu informacji służb wywiadu i kontrwywiadu stanowi przedmiot rozważań w rozdziale piątym i dotyczy kilku kluczowych elementów, jak np. infrastruktury informacyjnej, źródeł informacji, czy czynności operacyjno-rozpoznawczych. Rozdział szósty dotyczy innych obszarów zainteresowania służb wywiadu i kontrwywiadu. Autor porusza tematykę udziału w międzynarodowych operacjach pokojowych, prywatyzacji wojen i konfliktów zbrojnych oraz zwalczania zorganizowanej przestępczości międzynarodowej. Kontrola służb wywiadu i kontrwywiadu jest przedmiotem rozważań w rozdziale siódmym. Natomiast rozdział ostatni nosi wiele zapowiadający tytuł *W stronę przyszłości* – autor podejmuje próbę przewidzenia roli służb wywiadu i kontrwywiadu w przyszłości. Czynnikiem determinującymi przyszłość instytucji zajmujących się wywiadem i kontrwywiadem są zaburzenia występujące w środowisku wewnętrznym i zewnętrznym państwa oraz wzrost ryzyka i pojawienie się nowych źródeł niepewności.

W związku z powyższym, służby wywiadu i kontrwywiadu muszą kształtować własną zdolność do neutralizacji przesłanek i zjawisk stanowiących zagrożenie dla bezpieczeństwa państwa, twórczego rozwiązywania pojawiających się problemów. Ponadto odnawiania siebie i takiego zharmonizowania z otaczającym je środowiskiem bezpieczeństwa, aby były zdolne do szybkiego przystosowania się do niego, budowania nowych struktur organizacyjnych i personalnych, modyfikowania posiadanych uprawnień w zakresie wykonywanych czynności operacyjno-rozpoznawczych wspieranych właściwymi regulacjami prawnymi⁴.

W książce zwrócono również uwagę na uczenie się jako podstawę nowoczesnych działań operacyjnych, tworzenie służb realizujących nie tylko zadania o charakterze wywiadowczym, kontrwywiadowczym, ale również procesowym, a także rozumienie i traktowanie ich jako organizacji opartych na wiedzy. Natomiast orientacja na przyszłość i dalekowzroczność to elementy warunkujące pozycję omawianych instytucji.

⁴ Ibidem, s. 339.

Na podkreślenie zasługuje fakt wykorzystania bogatej literatury fachowej. Monografię wzbogaca indeks zamieszczony na końcu książki, ułatwiający nawigację po kluczowych terminach związanych z tematem głównym.

„Służby wywiadu i kontrwywiadu zostały przedstawione nie tylko z punktu widzenia dnia dzisiejszego, ale i przyszłości w aspekcie istniejących zagrożeń, które podlegają ciągłej ewolucji z uwagi na skalę i ewentualne skutki dla wewnętrznego i zewnętrznego bezpieczeństwa państwa [...]”⁵.

Na pytanie, jakie powinny być służby wywiadu i kontrwywiadu XXI wieku, Autor odpowiada: innowacyjne, adaptacyjne, elastyczne, efektywne oraz szybkie. Czego zatem wymaga się od służb XXI wieku⁶:

- stałej i szybkiej identyfikacji i analizy pojawiających się zagrożeń i szans w otoczeniu państwa, formułowania ocen, wniosków i prognoz, dystrybucji dla uprawnionych podmiotów politycznych i wojskowych,
- bezpośrednich kontaktów z podmiotami władzy wykonawczej właściwymi w sferze bezpieczeństwa i obronności państwa, dla których służby są źródłem informacji,
- zdolności do automatycznego działania komórek organizacyjnych, zespołów, kadrowych pracowników służb, osobowych źródeł informacji pozwalających na skuteczne wykonywanie ustawowych zadań,
- kompetencji i efektywności,
- koncentracji uwagi na problemach kluczowych dla bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego państwa,
- zdolności do skutecznego wykorzystywania posiadanych aktywów osobowych i informacyjnych, możliwości technicznych i technologicznych, wykonywania czynności operacyjno-rozpoznawczych,
- współdziałania w ramach struktur wewnętrznych, a także z uprawnionymi podmiotami krajowymi i zagranicznymi.

Autor podjął się trudnego zadania polegającego na wzięciu na warsztat podmiotu charakteryzującego się hermetycznością i tajnością działań. Nie mniej trudne było zmierzenie się z tematem w świetle istniejących zagrożeń asymetrycznych. Podjęty trud okazał się opłacalny ze względu na wartość prezentowanych treści, szczególnie z powodu odniesień rozważań teoretycznych do praktyki.

Opracowanie stanowi uzupełnienie luki w literaturze przedmiotu, jednocześnie jest doskonałym źródłem wiedzy o działalności służb wywiadu i kontrwywiadu. Monografia może być wykorzystywana w procesie kształcenia na poziomie studiów wyższych. Zainteresowani otrzymują uporządkowany zasób wiedzy teoretycznej. Autor, odpowiadając na ważne pytania, konkretyzuje podstawowe problemy, które tworzą podstawę poszukiwań, analiz i wniosków zawartych w ośmiu rozdziałach publikacji.

Książka autorstwa Profesora Andrzeja Żebrowskiego przybliży problematykę związaną z szeroko pojętym wywiadem i kontrwywiadem. Sfera publiczna i prywatna są ze sobą ściśle powiązane, a publikacja może stanowić bogate źródło wiedzy dla osób funkcjonujących w tych sferach.

Magdalena Mielus

⁵ Ibidem, s. 10.

⁶ Ibidem, s. 350.